

ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Рижук Ярослав Олександрович

*аспірант другого курсу спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки,
Київський національний лінгвістичний університет
м. Київ, Україна*

Фінансування освіти є одним із важливих чинників її належного функціонування [4, с. 17]. Війна в Україні створила безпрецедентні виклики для системи вищої освіти [7, с. 48], які, серед іншого, суттєво вплинули на її фінансову стійкість та функціонування. На підставі аналізу наукових робіт можна виокремити три основні виклики для закладів вищої освіти (далі – ЗВО) в умовах військової агресії:

- 1) зменшення бюджетних коштів через зміну їхнього спрямування на сферу безпеки та оборони [3, с. 90; 6, с. 58; 5];
- 2) руйнування інфраструктури [5; 2, с. 37],
- 3) скорочення кількості здобувачів вищої освіти через вимушену міграцію, що, в свою чергу, призводить до скорочення фінансових надходжень до ЗВО [7, с. 48].

Наведені фактори ставлять під загрозу не лише поточну діяльність ЗВО, а й їхню здатність забезпечувати якісний освітній процес у майбутньому. Основним джерелом фінансування ЗВО є державний бюджет. Крім того, ЗВО можуть отримувати матеріальне забезпечення від студентів контрактної форми навчання. Однак, під час військового стану значна частина коштів перерозподіляється на потреби оборони, відновлення критичної інфраструктури тощо. Обмеження видатків призводить до неможливості модернізації освітнього процесу та розширення наукових досліджень. Відповідна проблема впливає і щодо вимушеної міграції здобувачів.

Руйнування інфраструктури ЗВО також впливає на їхню діяльність. З матеріальної точки зору, багато ЗВО зазнали значних пошкоджень або повного знищення внаслідок бойових дій. Це призводить до додаткового фінансового навантаження. Крім того, багато ЗВО були евакуйовані із зон бойових дій та тимчасово окупованих територій (далі – ТОТ) [1]. Вони потребують додаткового фінансування для відновлення свого наукового потенціалу, що є практично неможливим враховуючи вищезазначені виклики.

Попри обмежені можливості держави через воєнні видатки, уряд може сприяти відновленню сфери вищої освіти шляхом упровадження

чітких антикризових заходів. Зокрема, йдеться про перерозподіл бюджетних коштів для підтримки найперспективніших наукових проєктів. Ми вважаємо, що за умов військових загроз, основним вектором розвитку системи фінансування вищої освіти має стати залучення інвестицій від міжнародних партнерів та вітчизняного бізнесу. Одним із антикризовим заходів може бути розвиток державно-приватного партнерства, де бізнес зацікавлений інвестувати в молодих фахівців та інноваційні дослідження. Корисною може виявитися і система податкових стимулів для таких компаній. Відзначимо, що український бізнес зацікавлений у формуванні власного кадрового резерву. Особливо це актуально для ЗВО, які готують фахівців ІТ-сфери та інженерів. Розвиток державно-приватного партнерства дозволить ЗВО отримувати цільове фінансування. Крім того, підприємці зможуть вигідно вкладати кошти в розвиток перспективних галузей та отримувати доступ до нових технологій, що створюються академічним середовищем.

Не менш важлива роль у стабілізації ситуації відведена залучення міжнародних інвестицій. Перш за все, залучення коштів від міжнародних організацій. Тут можна виокремити програм Європейського Союзу (Erasmus+, Horizon Europe) чи фінансування від Світового банку. Багато міжнародних організацій мають серед своїх пріоритетів підтримку освіти як фундаментального права людини. Українські ЗВО в умовах війни забезпечують безперервність освітнього процесу, зберігаючи інтелектуальний потенціал країни. Підтримка освіти в Україні також розглядається як частина ширшої стратегії сприяння демократичним перетворенням у регіоні. Іноземна фінансова допомога дозволить забезпечувати часткову компенсацію зменшеного обсягу бюджетного фінансування.

Таким чином, підсумовуючи, можна відзначити конкретні кроки, необхідні для покращення фінансового становища ЗВО за поточних умов:

1. Оптимізація державного фінансування.
2. Розширення участі України в європейських освітніх і наукових програмах.
3. Переговори з міжнародними фінансовими організаціями.
4. Створення державної програми підтримки партнерств між українськими та європейськими ЗВО.
5. Запровадження податкових пільг для бізнесу, який інвестує в ЗВО.

Отже, проблема з фінансуванням сьогодні є критичною. Однак, синергія ЗВО, держави та бізнесу здатна забезпечити сталу модель фінансування освітнього процесу в складних умовах. Правильна

політика щодо вищої освіти не лише дозволить ЗВО ефективно функціонувати за складних умов, але і стане ключем до успішного післявоєнного відновлення України.

Література

1. Абрамова Ю. З окупованих Донеччини, Луганщини, Херсонської та Запорізької областей виїхали усі вищі навчальні заклади. 2022. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/z-okupovanih-donechchni-luganschini-hersonskoyi-ta-zaporizkoyi-oblastey-viyihali-usi-vischi-navchalni-zakladi-2135938.html>

2. Бабко Н. М. Перспективи розвитку вищої освіти в умовах постконфліктного відновлення: виклики та шляхи розвитку. *Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи*: всеукраїнське науково-педагогічне підвищення кваліфікації Львів – Торунь 4 березня – 14 квітня, 2024, С. 37–39.

3. Галуцько О. В. Проблемні питання здобувачів вищої освіти під час військового стану. *Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи*: всеукраїнське науково-педагогічне підвищення кваліфікації Львів – Торунь 4 березня – 14 квітня, 2024, С. 89–91.

4. Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування : монографія / за ред. С. Л. Лондара; ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2021. 274 с.

5. Шевчук І. Б., Шевчук А. В. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>

6. Юрчишена Л. В. Проблеми фінансування закладів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації розвитку України*: всеукраїнська науково-практична конференція, Вінниця, 27 квітня 2023, С. 58–61.

7. Boichenko M. Academic Mobility in the Conditions of Forced Migration in Wartime (experience of Ukraine). *Geopolitical, Social Security and Freedom Journal*. 2023. № 6. С. 48–58.